

Адабиётлар

1. Баринава С.Э. Инновационные технологии в обучении иностранным языкам: принципы построения факультативного курса «Второй иностранный язык в общеобразовательной школе». URL: <http://festival1september.ru/authors210-482-920/> (дата обращения: 25.07.2011).
2. Барышников Н.В. Методика обучения второму иностранному языку в школе. -М.: “Просвещение”, 2003.
3. Бим И.Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского). -Обнинск: Титул, 2001.
4. Залевская А.А. Индивидуальное знание. Специфика и принципы функционирования. -Тверь: 1992.
5. Медведева И.Л. Психолингвистические проблемы функционирования лексики неродного языка: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. -Уфа: 1999.
6. Османова И.В. Формирование лингвистической компетенции в обучении чтению студентов начального этапа вузов / факультетов лингвистического профиля: на материале лексики с национально-культурной семантикой английского языка: дисс. ... к. пед. н. -Пятигорск: 2009.
7. Пугачева Л.С. Формирование фразеологической компетенции иностранных студентов-филологов (на материале фразеосемантического поля «Деятельность человека»): автореф. дисс. ... к. пед. н. СПб., 2012.

РЕЗЮМЕ

Маколада инглиз тилини иккинчи чет тили сифатида ўқитишда идиомаларнинг ўрни ва роли таҳлилга тортилган. Чет тилини ўқитиш жараёнида тилининг маданиятга, оид хусусиятларига кириб бориш тақозо этилади. Шу маънода, ўрганилаётган тилининг мажозий қурилиши, ўзига хослигини ва муайян маданиятнинг айрим хоссаларини намойн этадиган идиомалар алоҳида аҳамият касб этади. Идиоматик мураккаблаштирилган матнларни саралаш қуйидаги мезонлар асосида амалга оширилиши лозим: матннинг когнитив қиймати, маданийлик қиймати, талабаларнинг қизиқиши ва тил билиш даражасига мувофиқлиги (йўналиш, мантиқ ва тил мураккаблигининг меъёри бўлиши) ва муайян мавзуга мос келиши.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются место и роль идиом при обучении второму иностранному языку. Обучение иностранному языку предполагает проникновение в культурные особенности языка. В этом смысле особую роль играют идиомы, образный строй которых отражает своеобразие языка и некоторые особенности культуры. Основным средством обучения идиоматике на основе межкультурного подхода выступают аутентичные идиоматически усложненные тексты. Отбор среди идиоматически усложненных текстов должен проводиться по следующим критериям: познавательная ценность текста, его культурологическая ценность, соответствие интересам и языковому уровню студентов (с умеренной предметной, логической и языковой сложностью) и соответствие определенной тематике.

SUMMARY

The article discusses the place and role of idioms in teaching a second foreign language. Foreign language learning involves understanding the cultural characteristics of the language. In this sense, idioms play a special role, the figurative structure of which reflects the uniqueness of the language and some features of culture. The primary means of learning the idioms on the basis of the intercultural approach are idiomatically sophisticated the authentic texts. The selection among idiomatically complex texts should be based on the following criteria: the cognitive value of the text, its cultural value, compliance with the interests and language level of students (with moderate subject, logical and language complexity) and correspondence with a certain topic.

БЎЛАЖАК ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШДА МОБИЛ ИЛОВЛАРНИ ҚўЛЛАШ САМАРАДОРЛИГИ

С.С.Тажибасев – педагогика фанлари доктори (DSc), доцент

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети

А.И.Олимов – катта ўқитувчи

Жиззах давлат педагогика институти

А.Т.Ниязов – доцент

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: жисмоний маданият, жисмоний тарбия, мобил иловалар, ўзлаштириш кўрсаткичлари.

Ключевые слова: физическая культура, физическое воспитание, мобильные приложения, показатели освоения.

Key words: physical culture, physical education, mobile applications, development indicators

Ўзбекистон Республикасида олий таълимни тизимли ислох қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим ва юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, мустақил фикрлайдиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, олий таълимни модернизация қилиш, илғор таълим технологияларига асосланган ҳолда ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини ривожлантириш мақсадида қўллаб ишлар амалга оширилмоқда [1].

Олий таълим тизимини такомиллаштириш ва замон талабларига мослаштиришда ахборот-коммуникация технологияларининг ўрни муҳим аҳамиятга эга. Ҳозирги кунда ахборот-коммуникация технологиялари бутун дунёда таълим соҳасида ҳал қилувчи ғалабага эришмоқда. Кўпгина университетларда компьютерлаштирилган ўқув мухити яратилди, ўқитувчилар учун малака ошириш тармоқлари юзага келтирилди, юзлаб таниқли университетларда барча билим соҳалари бўйича ўқув курслари ва дарсликлар кўринишидаги очик таълим манбаларини тақдим этувчи фондлар мавжуд. Таълимда янги йўналиш пайдо бўлди ва ривожланмоқда, бу - мобил таълим [2].

Замонавий талабаларнинг аксарияти техник ва психологик жиҳатдан ўқув жараёнида мобил технологиялардан фойдаланишга тайёр ва мобил қурилмалар ҳамда технологияларнинг имкониятларидан янада самарали фойдаланиш учун янги имкониятларни кўриб чиқиш керак. Ушбу муаммони ҳал қилиш ўқитувчилар томонидан

ташкилий саъй-ҳаракатларни, олий ўқув юртларидаги ўқув жараёнида мобил таълимнинг стратегиялари, шакллари ва усуллари амалга ошириш учун илмий-услувий ишлар устида изланишларни талаб қилади [4].

Ёшлар орасида мобил алоқанинг машҳурлигини инобатга олиб, ушбу алоқа турлари университетдаги ўқув жараёнини оптималлаштиришга қандай ёрдам бериши мумкинлигини таҳлил қилиш керак [3].

Тадқиқотнинг мақсади: жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитишда мобил иловалардан фойдаланиш самарадорлигини педагогик тажрибада текшириш.

Тадқиқотнинг вазифалари:

- жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитишда мобил иловалардан фойдаланиш методикасини такомиллаштириш;

- жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитиш бўйича ишлаб чиқилган мобил иловалар самарадорлигини педагогик тажрибада текшириш.

- **Тадқиқотнинг объекти:** ОТМ да жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитиш жараёни.

- **Тадқиқотнинг предмети:** жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитишда мобил иловалардан фойдаланиш.

- **Ўтказилган тажрибалар натижалари ва муҳокамаси.**

“Жисмоний маданият” номли дастур ОТМ ларнинг

Жисмоний маданият йўналиши 2-курс талабалари учун ўқув режасидаги “Жисмоний маданият назарияси ва методикаси” фанидан ўқув-ўслубий мажмуа материалларини ўз ичига олган. Дастурда III-IV семестрларда ўқитиладиган мавзулар юзасидан маъруза матнлари, таклимот слайдлари, фан дастури, глоссарий, тестлар банки, фойдаланилган адабиётлар берилган. Шунингдек, ўшбу дастурда масофавий таълим манзиллари ва соҳага тегишли интернет манзиллари берилган.

Дастур нафақат мутахассислар, балки мазкур соҳага кизикувчилар учун ҳам мўлжалланган бўлиб, уларнинг бу соҳада ўз билимларини оширишлариغا ёрдам беради.

Дастурнинг қулайлиги шундаки, ўшбу фандан интернетсиз масофавий таълим олиш учун имконият яратилади.

Дастурнинг функционал имкониятлари:

- маъруза матнларининг семестрлар бўйича сараланиши;
- Гамбургер меню орқали бошқаришнинг қулайлиги;
- асосий интерфейсида менюларнинг жойлашуви;
- ҳаволаларга интерактив тарзда ўтиш;
- бошқаришда саҳифанинг энг охирига ва энг бошига тез ўтиш имконияти;
- маърузада саҳифа рақамини киритиш орқали саҳифаларга ўтиш;
- кейинги ва олдинги маърузаларга ўтиш имконияти;
- маърузани яқинлаштириш ва узоқлаштириш имконияти;
- навигация ён панел саҳифанинг рақамини кўрсатиб туриши.

Ишлаб чиқилган мобил илованинг самарадорлигини аниқлаш бўйича ўтказилган педагогик тажрибалардан қуйидагилар аниқланди.

Иккинчи босқич талабалари учун учинчи семестрда ўтиладиган биринчи мавзу – “Жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанининг мақсад ва вазифалари”. Мазкур мавзу юзасида қуйидагилар режалаштирилган (1-жадвалга қаранг): жисмоний

маданият назарияси ва методикаси фанининг вазифалари тўғрисида талабаларга атрофлича ва чуқур касбий билимлар бериш, келажакдаги иш фаолиятларида жисмоний маданият бўйича касбий-амалий аҳамият касб этувчи касбий билимлар ва кўникмалар ҳамда янги педагогик технологиялар ҳақидаги назарий маълумотларга эга қилиш, мактабгача таълим муассасалари, умумтаълим мактаблари, академик лицей ҳамда касб-хунар коллежлари жисмоний тарбия ўқувчилари учун зарур бўлган жисмоний маданият машғулотида умумривожлантирувчи машқлардан, умумий ва махсус машқлардан фойдаланиш, спорт мусобақалари, спорт байрамларини ташкил қилиш ва ўтказиш ҳамда синфдан ташқари тўғрақларни ташкил қилиш малакалари юзасидан кенг тушунча ҳосил қилиш.

Биринчи мавзуни ўзлаштириш кўрсаткичлари қуйидагича баҳоланди. Педагогик тажрибадан олдин тажриба гуруҳи таркибига кирувчи талабаларнинг 14% - “аъло”, 10% - “яхши”, 31% - “қониқарли”, 45% - “қониқарсиз”, назорат гуруҳи таркибига кирувчи талабаларнинг ўзлаштириш кўрсаткичлари эса 14% - “аъло”, 15% - “яхши”, 36% - “қониқарли”, 35% - “қониқарсиз” балл билан баҳоланган.

Ишлаб чиқилган мобил илованинг “Жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанининг мақсад ва вазифалари” мавзусини ўқитишдаги самарадорлигини текшириш мақсадида ўтказилган педагогик тажрибадан сўнг натижалар қуйидагича бўлди. Тажриба ва назорат гуруҳидаги талабалар мувофиқ тарзда 31%, 16% - “аъло”, 29%, 14% - “яхши”, 26%, 37% - “қониқарли”, 14%, 33% - “қониқарсиз” баҳоланган. Математик-статистик таҳлиллар шуни кўрсатадики, ТГ ва НГ талабаларининг натижалари солиштирилганда, жисмоний тарбия воситалари мазмунини ўзлаштириш самарадорлигини баҳолаш мезони бирдан катта ($1,98 > 1$) эканлиги, шу билан бирга, билиш даражасини баҳолаш мезони нолдан катталиги ($1,41 > 0$) аниқланди.

1-жадвал

ОТМ талабаларининг жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўзлаштириш кўрсаткичлари (3-семестр) (n=66)

Курсатки-ларни (5-семестр) (n=60)									
Т/ р	Мавзулар	Гуруҳлар		Ўзлаштириш даражаси				K _{усб}	K _{блб}
				5 баҳо	4 баҳо	3 баҳо	2 баҳо		
1	“Жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанининг мақсад ва вазифалари”	ТГ	ТО	14%	10%	31%	45%	1,98>1	1,41>0
			ТК	31%	29%	26%	14%		
		НГ	ТО	14%	15%	36%	35%	0,41<1	0,11>0
			ТК	16%	14%	37%	33%		
2	“Ўзбекистон Республикасида жисмоний маданият тизими ривожланишининг умумий тавсифи”	ТГ	ТО	18%	14%	36%	32%	1,36>1	1,14>0
			ТК	37%	28%	21%	14%		
		НГ	ТО	14%	18%	35%	33%	0,65<1	0,18>0
			ТК	19%	21%	31%	29%		
3	“Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг жисмоний маданият ва спорт бўйича қабул қилган ҳужжатларининг аҳамияти”	ТГ	ТО	9%	11%	40%	40%	1,24>1	1,27>0
			ТК	35%	24%	21%	20%		
		НГ	ТО	12%	11%	38%	39%	0,82<1	0,23>0
			ТК	18%	21%	32%	29%		
4	“Жисмоний маданиятнинг жамиятдаги вазифалари ва шакллари”	ТГ	ТО	14%	15%	35%	36%	1,17>1	1,14>0
			ТК	38%	30%	21%	11%		
		НГ	ТО	15%	14%	41%	30%	0,73<1	0,11>0
			ТК	18%	21%	31%	30%		
5	“Жисмоний маданият тизимининг қонун-қоидалари”	ТГ	ТО	18%	19%	33%	30%	1,34>1	1,19>0
			ТК	39%	31%	20%	10%		
		НГ	ТО	11%	18%	32%	39%	0,65<1	0,32>0
			ТК	23%	25%	28%	24%		

Изоҳ: K_{усб} - ўзлаштириш самарадорлигини баҳолаш коэффициенти, K_{блб} - билим даражасини баҳолаш коэффициенти, ТГ – тажриба гуруҳи,

НГ- назорат гуруҳи, ТО – тажрибадан олдин, ТК – тажрибадан кейин.

“Ўзбекистон Республикасида жисмоний маданият тизими ривожланишининг умумий тавсифи” деб номланган иккинчи мавзунини ўзлаштириш кўрсаткичлари педагогик тажрибадан олдин тажриба гуруҳи таркибига кирувчи талабаларда 18% - “аъло”, 14% - “яхши”, 36% - “қониқарли”, 32% - “қониқарсиз” баҳоланган.

Ўтказилган педагогик тажрибадан сўнг мазкур натижалар қуйидагича бўлган: 37% - “аъло”, 28% - “яхши”, 21% - “қониқарли”, 14% “қониқарсиз”. Математик-статистик таҳлиллар шуни кўрсатадики, ТГ талабаларининг натижалари йил бошида олинган натижаларга таққосланганда, ўзлаштириш самарадорлигини баҳолаш мезонининг бирдан катта (1,36>1) эканлиги, шу билан бирга, билиш даражасини баҳолаш мезонининг нолдан катталиги (1,14>0) аниқланди.

“Жисмоний маданиятнинг жамиятдаги вазифалари ва шакллари” деб номланган тўртинчи мавзу бўйича педагогик тажрибадан сўнг маълум бўлдики, тажриба ва назорат гуруҳидаги талабалар мувофиқ равишда 38%, 18% - “аъло”, 30%, 21% - “яхши”, 21%, 31% - “қониқарли”, 11%, 30% - “қониқарсиз” баҳоланган. Математик-статистик таҳлиллар шуни кўрсатадики, ТГ ва НГ талабаларининг натижалари солиштирилганда, жисмоний тарбия воситалари мазмунини ўзлаштириш самарадорлигини баҳолаш мезонининг бирдан катта (1,17>1) эканлиги, шу билан бирга, билиш даражасини баҳолаш мезонининг нолдан (1,14>0) катталиги аниқланди.

ХУЛОСАЛАР. Ўтказилган таҳлиллар асосида қуйидаги фикрларни билдириш ўринли. Ҳозирги вақтда олий таълим муассасасида “Жисмоний маданият

назарияси ва методикаси” фанини ўқитиш бугунги куннинг талабларига тўлиқ жавоб бермайди. Бу борада қўлланилаётган восита ва усуллар анча эскирган. Мазкур ҳолат ушбу фанни ўқитишда ҳозирги замон талабларига тўлиқ жавоб берадиган педагогик технологияларни қўллаш зарурати юзага келганлигини кўрсатади.

1. Бугунги кунда олий таълим тизимида ўқитиш жараёнига қўшимча сифатида ва аралаш таълим компоненти сифатида мобил таълимдан фойдаланиш мумкин. Мобил таълимни фаол қўллаш компьютерларни портатив гаджетларга алмаштиришни мақсад қилиб қўймайди, таълим муҳитини қизиқарли янги усуллар билан кенгайтиради ва бойитади, улар талабалар учун осонроқ ва қизиқарлидир.

2. Тажриба гуруҳидаги талабаларнинг “Жисмоний маданият тизимининг қонун-қоидалари” деб номланган мавзунини ўзлаштириши даражаси уларнинг баҳоларида қуйидагича акс этди: 39% – “аъло”, 31% – “яхши”, 20% – “қониқарли”, 10% – “қониқарсиз”, назорат гуруҳи талабалари эса мос равишда 23% – “аъло”, 25% – “яхши”, 28% – “қониқарли”, 24% – “қониқарсиз” баҳоланган. ТГ ва НГ талабаларининг натижалари солиштирилганда, жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўқитиш самарадорлигини баҳолаш коэффициенти бирдан катта (1,34>1) эканлиги, шу билан бирга, билиш даражасини баҳолаш коэффициенти нолдан катталиги (1,19>0) аниқланди. Бу тажриба методикаси талабаларнинг жисмоний маданият назарияси ва методикаси фанини ўзлаштиришларига ижобий таъсир кўрсатганлигини тасдиқлайди.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ги Фармони. Lex.uz
2. Амиров А.Ж., Ашимбекова А.М., Темирова А.Е. Роль современных мобильных приложений в учебном процессе вуза. // Молодой учёный. 2017. №1. -С. 13-15. URL <https://moluch.ru/archive/135/37927/>(дата: 19.03.2019).
3. Винеvская А.В. Использование потенциала информационных технологий в создании мобильной образовательной среды. Концепт. 2012, №9. -С. 78-84.
4. Голицына И.Н., Половникова Н.Л. Мобильное обучение как новая технология в образовании. Образовательные технологии и общество. 2011. №1. -С. 241-252.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада “Жисмоний маданият” номли мобил илованинг олий таълим муассасаларида таҳсил олувчи талабаларга “Жисмоний маданият назарияси ва методикаси” фанини ўқитишдаги самарадорлигини педагогик тажрибада текшириш юзасидан олинган натижалар баён этилган.

РЕЗЮМЕ

В статье описаны результаты тестирования эффективности мобильного приложения «Физическая культура» при обучении предмета теории и методике физической культуры студентам, обучающимся в ВУЗах.

SUMMARY

This article describes the results of testing the effectiveness of the mobile application "Physical culture" in teaching the theory of a subject and methodology of physical culture to the students studying at HEI.